СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 153. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 2-го липня 1940. No. 153. Jersey City, N. J., Tuesday, July 2, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ЗАКОН ПРО КОНСКРИПЦІЮ ЧУЖИНЦІВ ПІДПИСАНИЙ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт підписав у суботу ухвалений конґресом закон про реєстрацію чужинців, і він негайно ввійшов у життя. Є це перший закон в історії Америки, що робить такі заряджения підчас мира.

У своїм поясненні до закона президент зазначує, що закон має на цілі не лише захоронити край, але й льояльних чужинців. Він підчеркує, що реєстрація й знимання відтисків пальців не потягає за собою ніякого клейма на людину.

Роботою коло реєстрації чужинців займуться спільними силами департаменти справедливости й почти. На чолі спільної акції буде стояти ґенеральний синдик Френсиз Бидел.

На основі закону, реєстрація має початися до 60 днів й має бути закінчена до 4 місяців.

КОНҐРЕС ПОЧИНАЄ НАНОВО СВОЇ ПРАЦІ.

ВАШИНҐТОН. — По однотижневій перерві конґрес вертає в понеділок назад до праці.

Має він перед собою три важні справи: перше, передискутувати закон про обмеження зисків з війни; друге, поширити американську воєнну фльоту на 70 процентів; третє, ввести в життя військовий вишкіл.

У першій справі секретар скарбу Морґентав уже скликав конференцію провідників відповідних комітетів обох палат конґресу.

ВИЛКІ ЗРІКАЄТЬСЯ СВОГО БИЗНИСОВОГО СТАНОВИЩА.

НЮ ЙОРК. — Вендел Л. Вилкі, републиканський кандидат на уряд президента Злучених Держав, зрезиґнував зо становища президента підприємства „Коменвелт енд Садерн Корпорейшен".

Він обговорював уже пляни кампанії з провідниками Републиканської Партії й здається оставить Гемилтона на чолі кампанії.

ЗАПОВІДАЮТЬ СТВОРЕННЯ ТРЕТІХ ПАРТІЙ.

ШІКАҐО. — Сенатор Ґвілер заявив, що він почне рух за створення третьої партії, якщо Демократична Партія не заявиться виразно проти висилки американських жовнірів на чужі землі.

Френсиз Тавнсенд, основник відомого пенсійного пляну, заявив публично в Ст. Луйзі перед зборами своєї ґрупи, що він приступить зо своїми прихильниками до партії праці, якщо дві великі партії не ухвалять його пляну 2-процентового доходового податку.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД БИЗНЕСОВОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ ДЛЯ АМЕРИКИ.

ШІКАҐО. — Секретар рільництва Велес заявив у своїй промові, виголошеній з Вашинґтону на одну конференцію, що Гітлер стремить до розбиття американських република. Якби йому це вдалося, говорив секретар, то Злучені Держави понесуть велитенські втрати в торговлі.

Він радив створити на західній півкулі велику бизнесову корпорацію для боротьби проти Гітлерових заходів.

ЗМЕНШЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ.

ВАШИНҐТОН. — За обчисленнями Краєвої Ради Промислової Конференції, в травні було в Злучених Державах майже 4 проценти менше безробітних, ніж у квітні.

Зменшення було при тому більше, ніж звичайне в тому місяці сезонове зменшення безробіття.

ПРОПАҐАНДА ЗА ЗАГАЛЬНИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ВИШКІЛ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Берк, що вніс у конґресі проєкт загального військового вишколу, і сенатор Кепер з Канзасу взяли участь у радіовій дебаті про те, чи Америка повинна завести загальну військову службу.

Сенатор Берк заявляв, що оборона Америки цього вимагає, а сенатор Кепер казав, що загальна військова служба вдаряє в саме серце американських вольностей.

ПОПРАВЛЯЮТЬ ЛЯМПУ ДО ВБИВАННЯ БАКТЕРІЙ.

КЛІВЛЕНД (Огайо). — Департамент лямп Загальної Електричної Компанії каже, що йому вдалося поправити лямпу для вбивання бактерій у повітрі.

Треба до неї струму сили всего 30 ватів. Кажуть інжинери, що бактерії вбивають невидимі проміні, які виробляє ця лямпа.

РУЗВЕЛТОВА ЗА КОНСКРИПЦІЮ ДІВЧАТ.

РЕД БЕНК (Ню Джерзі). — У своїй промові перед жіночим пресовим клюбом повіту Монмавнт пані Рузвелтова, жена президента, заявилася за примусовий вишкіл для дівчат.

ДОНОСЯТЬ ПРО БОЇ НА СОВЄТСЬКО-РУМУНСЬКІЙ ГРАНИЦІ

БУКАРЕШТ. — Ніхто не знає ще й досі, які властиво були заміри Совєтів, коли взялись відбирати від Румунії Басарабію і Буковину. Здавалося, що всьо піде гладко, бо Румунія погодилась ті землі відступити без боротьби. Але виявилось, що совєтські війська зайшли дальше, як було умовлено між урядами Румунії й Совєтів. З совєтського боку заявили, що це була помилка, та що совєтські війська вже відступили в ті місця, які їм належаться. Та велике число ранених румунських жовнірів, що саме надїхали з Басарабії й Буковини, вказує наглядно, що там спокою нема. Жовніри розповідають про бої та про те, що є багато вбитих, тільки їх числа ніхто не знає.

ЖИДИ ВТІКАЮТЬ НА СОВЄТСЬКУ ТЕРИТОРІЮ

БУКАРЕШТ. — Юджін Ковач доносить до часопису „Ди Ню Йорк Таймс", що румунський уряд подає, що яких 9,000 жидів перейшло з Румунії до Совєтів, а багато інших заявили бажання тамтуди перейти, бажаючи дістати пашпорти. Далі доносять, що совєтська влада розпочала урядування в Буковині численними арештами. Знову румунська влада виарештовує комуністів і висилає їх тепер до Басарабії.

УРЯД ЗАВЕРТАЄ ФЛЬОТУ ДО ГАВАЇВ

ГОНОЛЮЛЮ. — Американська воєнна фльота завернулася до Гавайських вод і закинула якорі в Лагайна Ровдс.

Командант фльоти каже, що виїзд фльоти не мав ніякого політичного ні військового значіння, бо це були звичайнісінькі морські вправи. Мовляв, він не міг виясняти їх рухів і заперечувати чуткам, що вона поїхала на Атлянтик, бо цим він зрадив би пляни маневрів.

ОБЛЕКШУЮТЬ ВСТУПЛЕННЯ ДО ФЛЬОТИ

ВАШИНҐТОН. — Щоби облекшити вступлення до американської воєнної фльоти, департамент фльоти постановив знести практиковані досі вступні іспити. Кандидатів приймали би просто на основі їх свідоцтв.

ХМАРОЛОМИ В ТЕКСАСІ

СКУЛЕНБЕРҐ (Текcас). — У суботу навістили цю околицю сильні хмароломи. Води рік і потоків піднялися й наробили багато шкод. Води ріки Лавака змили дві родини з 7 осіб. Уряд подає число жертв у людях на 12 осіб.

ПАРИЖ ОЖИВАЄ

ПАРИЖ. — Столиця Франції зачинає віджиивати. Всюди повно німецьких жовнірів і офіцирів, які тепер є найліпшими покупцями, бо купують самі люксусові речі. Французи, головно утікачі, які повертають, закуповують те, що є найпотрібніше, в першу чергу черевики, що їх подерли підчас втечі. Зачинають виставляти по виставових вікнах написи такого змісту: „Тут говорять по німецьки".

ВИНАХІД ҐУТЕНБЕРҐА МАЄ 500 РОКІВ

Цього року минає пятьсот років від того часу, коли вийшла в світ перша друкована книжка страсбурзького майстра Ґутенберґа, який через цей свій винахідризпочав нову еру в людській історії.

Ган Ґутенґерг (імя взяте по матері; правдиве його імя було: Ґенсфляйх авс Зульґельох) народився коло 1397 р. Цю дату одначе оспорюють учені. Певним є, що вже в 1420 році прибуває він із своїми родичами з Маянсу до Страсбурґу, де занимається різьбарством скла та виробом дзеркал. Невдовзі у звязку із першими спробами над винайденням друкарської преси, закладає спілку з трьома іншими робітниками й береться до гарячої роботи. По довгих і тяжких дослідах, по хвилинах невдач і розчарувань, йому вдається нарешті винайти таємницю друкарської штуки й у 1440 році видати першу друковану книжку. Правду кажучи, оріґінальним винахідником друкарських прес Ґутенберґ не був, одначе його уліпшення й удосконалення в цій галузі, а врешті й його перша друкована книжка, робить з нього чоловіка, який перейшов в історію людства як винахідник першої друкарні, без якої нам сьогодні годі уявити й нашої культури, і нашої цивілізації.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД НЕРОЗУМНИМ СВЯТКУВАННЯМ

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Стейтова комісія для сліпих видала публичну осторогу про святкування національного свята Четвертого Липня. Вона звертає увагу громадянству, що досвід показує, що штучні вогні не є такі небезпечні, за які їх загально мається, і радить обходитися з ними осторожно, бо від необережности багато дітей осліпло.

Стейтова леґіслятура вже ухвалила відповідний закон, але він уходить у життя аж з днем 1. серпня.

ПРОТИ СЛОВА „ДЖЕНТЕЛЬМЕН"

БЕРЛІН. — Націстичний ідеольоґ д-р Розенберґ пише, що як французька революція скінчила зо словом „шевальє" (лицар), так теперішня війна скінчить зо словом „джентелмен", що означає людину, що живе з праці інших...

АНГЛІЙСЬКИЙ БОМБОВИК НАБИРАЄ БОМБИ.

ДОПОМОЖУТЬ НАЗАД ВІДІРВАТИ БАСАРАБІЮ І БУКОВИНУ

БУКАРЕШТ. — Кружляють відомости, що румунський король Кароль перебуває в Римі й переговорює з Мусолінієм у справі подій в Румунії й на Балкані. Ніби має так бути, що те все треба Німеччині й Італії Совєтам стерпіти, поки не покінчиться війна осі з Анґлією. Потім, як доносять з Берліна, Німеччина подбає, щоб кривда, якої зазнала Румунія, зістала направлена.

ЩО КАЖЕ БЕРЛІН?

БЕРЛІН. — Коли судити по тому, що Німеччина заявляє офіційно про те, що Совєти забрали Басарабію і Буковину, то виходилоб, що це, що сталося, є „льоґічне й справедливе". Націсти певні що наразі буде на Балкані спокій, та що Румунії не будуть чіпати ні Мадярщина, ні Болгарія.

ЯК РОЗУМІЮТЬ СПРАВУ В МАДЯРЩИНІ?

БУДАПЕШТ. — Мадярські урядові кола такої думки, що Совєти заскочили Німеччину з наїздом на Рузунію. Німеччина знала про претенсії Совєтів, але довідалась про совєтський наїзд на Румунію допepва тоді, коли Совєти вручили в Москві ультимат румунському послові. Далі кажуть ще й те, що Совєти таки намагають дістати контролю над румунською нафтою. Тому вони заняли ще й місто Рені, де Прут вливається в Дунай, щоб мати контролю над торговлею між Румунією і Німеччиною, оскільки при цьому буде вживатись водного шляху по Дунаю. Значить, що Совєти користають з того, що Німеччина занята війною з Анґлією, і скріплюють свої позиції, надіючись, що евентуально може прийти до війни між ними і німеччиною.

ЕСПАНІЯ І БАСАРАБІЯ.

МАДРИД. — В Еспанії такої думки, що не зважаючи на те, чи це справедливо, чи ні, та краще, щоб Совєти не були забрали Басарабії, та щоб там далі міг свобідно висіти „хрест", чого під Совєтами не буде.

ПІМСТА ЧЕРВОНИХ.

БУКАРЕШТ. — Американська пресова аґенція „Юнайтед Прес" доносять про те, що розповідають утікачі з Басарабії й Буковини. Вони кажуть, що зміна влади зачалася від палення церков, побиття духовенства і розстрілів політичних противників. Цього мали доконувати „юрби комуністів і жидів", ще заки ввійшли совєтські війська. Один з утікачів подає, що бачив, як комуністи розстрілювали двох православних священиків. Посадником міста Чернівці наставлено комуніста-жида д-ра Ґуба Аха. Також кажуть, що підпалено православний собор у Чернівцях. Совєтська влада мала заявити, що за ті речі не бере відповідальности, бо все те мало статись ще заки Совєти перебрали контролю.

ЗГИНУВ БУВШИЙ ПОЛЬСЬКИЙ АМБАСАДОР.

ЛОНДОН. — Йосиф Ліпскі, бувший амбасадор Польщі до Німеччини, згинув на французькім фронті при обороні Лінії Мажіно. Діставшись до Франції, вступив у ряди польської армії, що там формувалась, як простий жовнір-оборонець.

ЗАБЕРУТЬ НІМЦІВ З БАСАРАБІЇ Й БУКОВИНИ.

БЕРЛІН. — Між Німеччиною і Совєтами зістала заключена умова щодо виселення німецьких громадян з Басарабії й Буковини до Німеччини. В самій Басарабії має бути до 80,000 німців, господарів і промисловців.

КРАЩА ЗАГИБІЛЬ, НІЖ ПАНУВАННЯ НАЦІСТІВ.

ЛОНДОН. — Таке заявив бувший премієр Невил Чеймберлин у відповіди тим усім, що підозрівають його в тому, що він далі змагає до замирення з Німеччиною. Чеймберлин підкреслив, що в кабінеті міністрів нема ніяких ріжниць щодо того, що треба далі вести війну з Німеччиною, та що взагалі панує згода й щодо інших справ. Цю заяву мав зложити Чеймберлин тому, що в Злучених Державах кружляють вісти, будьтоби в кабінеті міністрів переважали ті сили, що хочуть з Німеччиною замиритись.

НІМЦІ МАЮТЬ ТЕПЕР ЗАЛІЗО Й НАФТУ.

ЛОНДОН. — В Англії здають собі тепер ясно справу і з того, що Німеччина дістала тепер ті сирівці, яких найбільше потребувала з огляду на війну. Дійшовши до границь Еспанії, вона користатиме тепер з еспанських багатих копалень заліза. Вона теж зможе без перешкод покористуватись еспанською мідю і цинком, а крім того ще й копальнями заліза в Швеції. Коли до цього додати, що Румунія є в же вцілости під німецькою контролею, то це означає, що німці контролюватимуть і всю румунську нафту.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$.745
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ТІЛЬКИ „ПОЛІТИКА"?

Коли беремо слово „політика" в знаки наведення, то хочемо тим зазначити, що розуміємо під тим тільки ту частину громадянської нашої праці, що обертається біля збирання жертв на визвольну акцію, віч, протестів, меморіялів і т. п. Бо так є, що це становить властиву суть нашої „політики", звязаної з українською справою. Очевидно, що цю працю треба продовжати. І саме тому, щоб та „політика" могла бути тут якнайдовше продовжувана, треба звертати увагу і на інші важні справи.

Ми не знаємо, коли Український нарід визволиться. Дуже можливо, що повне визволення забере багато часу. І тому треба заздалегідь приготовлятись, і тут в Америці, до допомоги довгій затяжній обороні права України на самостійне життя. Треба думати про те, що українське духове й політичне життя може на якийсь час на українських землях цілком занепасти, та що треба буде тут, на американській землі, давати змогу українській творчості продовжувати своє життя. Це може відноситись до української науки, книжки, пісні, музики чи мистецтва взагалі. А так є, що ми в Америці стоїмо щодо того всього дуже слабо. Так є, що навіть ті книжки, які маємо на складі, а яких вже в старім краю не можна дістати, бо їх знищила большевицька рука, тут не розходяться навіть в сто чи двісті примірниках. Так є, що ніяк не виплачується не то друкувати, але навіть відбивати з ґазети, бо й в таких випадках тяжко покрити кошти видання кількох сот примірників. Подібне є навіть з нотами, хоч маємо вже стільки хорів. А вже найгірше з видавництвами англійською мовою. З одного боку домагаємось видавання української літератури англійською мовою, а з другого, коли щось вийде, як от „Мойсей" І. Франка, то мало хто дбає щоб книжка розійшлася. Якжеж видавати інші переклади, що вже є готові, коли не можна покрити навіть кошти друку попередніх видавництв? Звертаємо увагу, що говоримо про кошти друку, а не інші, бо про ті інші видатки можнаб уже подбати в такий спосіб, що якщоб треба було платити за переклади чи іншу працю, то вже можнаб старатись дістати на це якусь підмогу, як це досі бувало.

Підносимо цю справу, бо треба, щоб свідомі люди її не легковажили. Коли оголошуємо книжки в ґазеті, то не на те, щоб ніхто не звертав на них уваги. А на те, щоб загал знав, що ті книжки треба розкупити, щоб могли знову появлятись нові твори. З Европи звертаються наші письменники з творами, бо не мають змоги їх деінде друкувати. І наші мистці живуть в надзвичайно поганих обставинах. Як одним так і другим можнаб помогти, хоч трохи, закупном їхніх творів. Та цього не буде, коли не наступить в Америці серед громадянства цілковита ревізія в його відношенню до друкованого українського слова, чи того, що виходить у перекладах англійською мовою. Саме цього вимагає розумна „політика".

ГІСТЕРІЯ З ПЯТОЮ КОЛЮМНОЮ

Коли президент Рузвелт з початком теперішньої війни проголосив засади невтральности Злучених Держав, він виразно підкреслив ріжницю між симпатією до воюючих країв і ворожими затіями деяких одиниць, а то й груп, мешканців Америки. Від того часу багато змінилося в настроях американського громадянства, а то й уряду. Щораз частіше чуємо про нагінку проти тих чужинців, що походять із держав, приналежних до німецько-італійського бльоку. Де далі, нагінка поширюється проти тих усіх чужинців, що не походять з країв англійсько-французького угрупування. Уже навіть комуністи зачинають це відчувати, хоч вони були досі „в ласках", будучи довший час одиноким проти усіх угрупувань, що не йшли з комуністично-большевицьким бльоком.

Нагінка прибирає такі розміри, що проти неї зачинають боронитися навіть зорганізовано. Так, напр. читаємо про наради Центральної Конференції Американських Рабінів, що відбулася в Чарлевой, Миш., з кінцем минулого тижня. Рабін з Портлен, Орегон, виразно пригадував, що нагінки не можна дальше залишити без якогось протидіялання, бо вона звертає своє вістря проти зовсім невинних громадян, проти ріжних імі.рантів, проти европейських утікачів, що знайшли пристановище в Америці.

Ще інший голос приходиться нам записати, а то президента Краєвої Ліги для Американського Громадянства, Натаніїла Филипса з Ню Йорку. Він пише до ґазети Гералд-Трибюн у Ню Йорку, у виданні з 22. червня, таке:

„Повторю слова генерального соліцитора, судді Бидля, що „вже тепер, в імени американського патріотизму деякі одиниці на відповідальних становищах ведуть перед у наступі проти чужинців. Вони відмовляють їм підмоги, праці, відбирають їм основні конституційні права".

Від себе додає Филипс такі завваги:

„Ми не сміємо повторювати отого забобону переслідування чарівниць, що його створила Світова війна під проводом генерального прокуратора, Мичела Палмера. Кожен американець згодиться, що треба викрити членів пятої колюмни, як можливих членів комітету для приняття націстичного Троянського Коня. Одначе це не значить, що ми мусимо розпочати в цілому краї загальну нагінку на чужинців з метою зробити їх жертвенним кізлом. Ви знайдете нельояльних громадян серед уродженців Америки, як і серед прибувших людей; але й знайдете людей, повних посвяти для Америки, і серед людей одної чи другої категорії.

„Нам треба бути злученими для оборони наших вольностей і нашого американського способу життя. Але в цій єдности треба нам привітати кожну одиницю, що щиро віддана американським ідеалам. Нікого не треба відсувати від співпраці. Усіх треба заохотити стати складовою частиною зєдиненої Америки".

Думки, висловлені Филипсом, без огляду на те, якого він роду, траплять до переконання наших людей. Посеред нас, українців в Америці, бувають такі американські псевдо-патріоти, котрі хочуть бути суддями не лише американського, але теж і українського патріотизму. І коли в українських справах ви хочете висловити свобідно свою думку, то вони, в своїй нетолерантности до інших думок, хочуть вас за те карати. А карають так, що окричують вас „зрадником Америки", „членом пятої колюмни", і т. п. Очевидно, що в воєнних часах важко проти таких людців, а то й доносчиків, боротися. Але в мирних часах можна ще поробити всякі зусилля, щоб зробити такі шкідливі елементи нешкідливими в рішальним моменті. Бо коли хто може бути небезпечним для єдности Америки, то є ними такі „професійні", що послугуються методою „Ловіть злодія!" на те, щоб закрити свою неамериканську роботу.

С.

РОЗІТА ФОРБС ПРО СОВЄТСЬКИЙ СОЮЗ

Канаду обїздить з докладами від кількох місяців англійська журналістка Розіта Форбс. Обзнайомлена вона докладно, як мало хто з англійських журналістів, з обставинами в континентальній Европі. Вона обїхала майже всі більші европейські держави і розмовляла особисто з такими европейськими диктаторами як Гітлер, Сталін і Мусоліні.

З усіх тих диктаторів найліпше враження зробив на неї Мусоліні.

Недавно мала вона доклад у Монтреалі, на зборах членіць МекГил Вимен'с Юнії, а за тему взяла: Положення в Советськім Союзі.

На початку докладу заявила, що багато людей у Канаді, мабуть засліплені комуністичною брехливою пропаґандою, висловлювали перед нею своє переконання, що Советська Росія поступила в останніх кількох роках значно вперед. Хто так говорить, заявила мис Форбс, той зраджує, що на свої очі ніколи Советів не бачив.

Коли мис Форбс обїздила Советський Союз, то наглядно переконалася, що люди в Советах не мають найменшого поняття про те, що діється поза Советським Союзом. Як доказ на сказане навела, що один техник, що розмовляв з нею, був дуже здивований, коли довідався від неї, що це цілковита неправда, що в Англії робітники безнастанно буються з консервативними панами, міліонерами і лордами, та що в тих бійках послугуються машиновими крісами і малими гарматами. Таке мав цей техник вичитати в большевицько - московській пресі. Як що це правда, то дійсно пожалування гідна ця московська преса, що для самої лиш протикапіталістичної пропаганди годує советське населення такими небилицями.

Дальше говорила мис Форбс про те, що не зважаючи на нібито союз з Німеччиною, ніхто в Советській Росії не має до німців довіря. Більшість населення свято вірить в те, що Німеччина скорше чи пізніше получиться з Британією, Францією, Італією та Злученими Державами і буде воювати зо Советським Союзом. А воювати будуть ті держави зо Советським Союзом тому, щоб загарбати великі природні багатства, які посідає Советська Росія, а яких ті держави потребують.

Також гостро осуджувала мис Форбс правлячі советські кола за масові екзекуції цілком невинних людей. Наслідком цих варварських екзекуцій вимордувано в Советській Росії на протязі останніх 20 літ майже пяту часть населення Сов. Росії. Таких масових екзекуцій не було в Росії в часі найбільшого лютування царських посіпаків. Навіть у Советах є загальне переконання, що тих екзекуцій було абсолютно забагато, та що вони були потрібні хіба на те, щоб вдоволити садистичні інстинкти советських верховодів.

Мис Форбс заявила, що багато мешканців Советів засуджено на смерть і розстріляно, а інші померли в концентраційних таборах наслідком нелюдського катування, не практикованого ніде в світі крім Советського Союзу. Що так є, то ми, українці, знаємо добре з таких описів, як „В дорозі на Соловки" або „Пекло на землі", що їх видано перед кількома роками у Львові одним з тих, що втік зо Соловок. Інші люди, за словами Мис Форбс, самі наложили на себе руку, боячись попасти в концентраційні табори, або не могучи дивитись на ті знущання, які переживали невинні мешканці Советського Союзу. Ще інші мешканці Советів, як говорила Мис Форбс, погинули з голоду, а були їх міліони. А погинули з голоду, який штучно викликали Сталінові посіпаки, щоб тим чином покарати тих, що противились колективізації.

РЕПУБЛИКАНСЬКИЙ КАНДИДАТ НА ПРЕЗИДЕНТА

Вендел Вилкі, вибраний на Републиканській конвенції в Філядельфії кандидатом на президента Злучених Держав, став тепер важною фіґурою. Американські ґазети подають про нього такі речі:

Ніколи не мав авта, бо раз заїхав у рів позиченим автом, коли розмовляв з людиною в заднім сидженні. Вбирається як медвідь і не любить стричи волосся. Має $75,000 річної платні, працює в бюрі під ч. 20 при Пайн Стріт, на закруті Вол Стріт у Ню Йорку. Важить 220 фунтів. Є високий на 6 стіп і один цаль.

Европеєць, що приїхав в Америку і прочитав такі вступні завваги про Вилкія, кандидата на президента держави, немало здивується. Бо згадані прикмети не вказують в першу чергу на такі кваліфікації, яких вимагається від особи, що має бути провідником великої держави, і то в великому переломовому історичному часі. Та так зле не є. І на ці речі звертають увагу.

Вендел Вилкі народився в містечку Елвуд, у стейті Індіяна, 18. лютого 1892. Отже має 48 літ. Його батько був адвокатом. Також і син пішов студіювати право в Індіяна Юніверситі. Там дуже не любив студентського товариства, не хотів грати мяча. Зате любив виголошувати промови проти багатіїв, так, що його назвали „червонавим". Літньою порою мандрував в західні стейти, при чому заробляв працею по фабриках. Згодом став учителем в малому гайскул в Кензас. Знову опинився в університеті й покінчив правничі студії. Був бунтарським промовцем проти студентської старшини.

Вилкі походить з німецької родини, а одружився з багатою дівчиною, з родини Вилк. У часі світової війни опинився з американською армією у Франції. Як вернувся назад, став адвокатом фабрики ґумових коліс Фаєрстон в Акрон, Огайо. Потім вступив до незалежної адвокатської фірми. І воював з ким попало. Йому добре платили, але як в Ню Йорку почули про його адвокатські спосібности, запросили його до величезної корпорації Комонвелт і Содерн на адвоката за потрійну платню. За два літа став президентом цієї корпорації, що є корпорацією публичної ужиточности („ютиліті корпорейшен"), найбільшою в цілій Америці. Ще перед двома роками Вилкі голосував на кандидатів Демократичної Партії, а в найновішому часі дуже завзято підтримував політику през. Рузвелта за допомогу аліянтам.

ЗА ДАЛЬШУ БОРОТЬБУ.

Бувший французький міністер заграничних справ Поль-Бонкур, що тепер находиться в Англії, хоче, щоб Франція далі воювала проти Німеччини.

Дволітня ґваранція.

За крадіж годинника дістав злодій 2 роки. Почувши присуд, сказав здивований:

— Диви, годинникар знав то наперед, бо на годиннику повісив карточку з написом: „Дволітня ґваранція".

Микола Голубець.

ЖОВТІ ВОДИ

Історичний роман.

(84)

— Дурень пан Шемберґ, вибачте за слово ваша милість! — не видержав палкий Чарнецький.

— Хто дурень? — ревнув Шемберґ, що наче виріс зпоза плечий начальника гусарії.

Чарнецький збентежився, але слова назад узяти вже не міг. Приложив руку до шапки й кланяючись Шемберґові, просичав:

— До послуг вашої милости. Шемберґ ухопився за шаблю. Чарнецький сягнув по свою.

— Що ви, побожеволіли, панове? — крикнув гетьманич з одчаєм, вриваючись поміж закукурічених старшин.

— Вибачайте, пане рейментар... — змітиґувався перший Шемберґ. А повертаючись до Чарнецького, додав твердо й грізно:

— По кампанії, дасть Біг щасливо перебутій, ваша милість до ока мені ставиться.

— До послуг вашої милости — відповів Чарнецький і відвернувся.

Гетьманич опустив руки. Ворог на карку, а тут панове з военної ради до шабель пориваються. Злощасний омен! Хвилинку помовчав, а відтак запитав зломаним голосом:

— Щож нам тепер робити?

Якийсь час не було відповіді. Чарнецький глипнув на Шемберґа, Шемберґ на Чарнецького. Гетьманич зрозумів, що коли промовить один, то другий йому заперечить. Щойно по довшій хвилині промовив Чарнецький:

— Коли ви мене питаєте, пане рейментар, то нема іншого виходу, як на збірку трубіти й окопуватися. Так чи сяк ми тут у матні й без чуда з тієї матні не вимотаємося. Це моя думка.

— А ваша, лане комісарю?

— Дурнів до ради не кличуть! — відповів Шемберґ, блідий з досади.

Гетьманич глянув з докором на Чарнецького. Чарнецький зрозумів докір.

— Вибачайте вашмості. Ви, пане рейментар і ви, пане комісарю. Слово я кинув необачне й за нього готов кожної хвилини відповісти, але тут діло не в гонорах наших, а в життю й смерті лицарства, що ми його сюди привели. В матні ми опинилися й уже про вікторію не думаючи, щасливі будемо, як з неї вимотаємося...

— Труби на збірку! — гукнув гетьманич сурмачеві й немов заворожений вдивився в живу палісаду, що насторожилася по тому боці балки. Шемберґ скривився незадоволений. Тимчасом заграла трубка, рейментарський бунчук підняли вгору.

— От і вікторія! — процідив гетьманич кріз зуби, все іще вдивлений в ряд запорізьких мушкетників, що стояв по тому боці балки, мов заманілий.

— А що, як вони до штурму рушать і нам ні зібратися ні окопатися не позволять? — звернувся гетьманич до Чарнецького.

— Не лякайтеся того ваша милость! — поспішив заспокоїти Чарнецький. — Коли й зважуться на штурм, то не зараз З того, що вони наші плечі маючи, не наступали нам на пяти видно, що на штурм у них сили нема. Перше нас перелічать і слабі наші боки вимацають, поки з місця рушать. Знаю тактику запорізьців. Та й Хмельницький даром людей псувати не звик.

Гетьманич мовчав, а Чарнецький додав по хвилині:

— А в тім, так мені видиться, що Хмельницького нема в їхньому таборі...

— Нема його в таборі? — вхопився за це слово Чарнецького гетьманич мов за бритву.

— Нема його, то є його заступник. Не дурніший, мабуть від нього, коли нас так гладко в пастку заманив.

— Невже ми в пастці? — пробував рятуватися гетьманич.

— У пастці, ваша милість, у пастці. Нічого не поробите. Бо гляньте тільки перед себе й гляньте на ліво. Он там на тих кручі козацький табор. Природня нездобута фортеця. Перед нами лава мушкетників теж не на найгіршому місці. Вона поміж нас і водний відділ, мов пила гостра врізалася.

Гетьманич аж рукою по коліні вдарився, почувши про водиний відділ. Жадобою вікторії пірваний, він забув за нього на смерть і в смертельний переляк ворога повірив-ши, повірив і в те, що він з ним, без нічиєї допомоги справиться...

— Водний відділ... — промовив глухо.

— Коли він до нас не переберіться... — продовжував свої міркування Чарнецький.

— То ворогам на тили спаде... — перебив йому гетьманич.

(Дальше буде).

ШЛЮЗА МІРА ФЛЬОРЕС У ПАНАМСЬКОМУ КАНАЛІ.

Від якогось часу цей канал став предметом широких дискусій, бо пішли чутки, що коло нього заложено міни. Заряд каналу каже, що чужих мін коло каналу нема, а зате в каналі є міни, котрі контролює електричними проводами заряд каналу.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ПЕРШІ КРОКИ?

Рада директорів Краевого Союзу радієвих заповідачів приняла на своїх зборах у Вашінґтоні резолюцію про потребу розтягнення докладної контролі над чужинецькими радієвими програмами. Мовляв, на цих годинах іде багато пропаґанди, зверненої проти інтересів Америки.

Щоби не допустити до такої пропаґанди, постановлено зарядити, щоби директори стацій, які мають програми в чужих мовах, завели докладну цензуру над усіми промовами, що мають розсилатися зо стацій.

Директори, що ухвалили цю резолюцію, не догадуються, що за цензурою на чужинецькі радієві програми піде скоро цензура й на англійські, а за цензурою на радія піде цензура на пресу.

НІМЕЦЬКА ЛЬОЯЛЬНІСТЬ.

В кількох містах Америки збираються останніми часами представники місцевих німецьких організацій на врочисту публичну заяву „непохитної льояльности супроти Злучених Держав". З великим натиском говорять при тому про обовязок „боронити й піддержувати американську конституцію й поширяти й розвивати американізм".

Чи справді від такої заяви людина стає більше льояльним громадянином? І чи заява є справді ґарантією його льояльности?

Чи не буде це наївна людина, що буде судити льояльність по заявах?

СОВЄТИ Й УКРАЇНА.

У своїм ультиматі до Румунії совєтська Росія домагалася відступлення Буковини, покликуючися на український характер населення.

Казав хтось, що чорт і на святі книги буде покликуватися, як йому це корисно.

ГІТЛЕР І АМЕРИКА.

Ґарі Генсен, критик „Ню Йорк Ворлд-Телеґраму", каже, що американці назагал тепер годяться в тому, що Америка має помагати Англії воювати проти Гітлера.

Не годяться одначе вони в тому, чому вони мають помагати проти Гітлера. Одні є за таку війну проти Гітлера тому, бо, мовляв, добившися певних успіхів в Европі, Гітлер певно зачепить західну півкулю. Інші є за війну проти Гітлера тому, що націстичні ідеї є загрозою демократичним, бо вони можуть поширяться в Америці, як поширяється пошесть серед здорових людей.

У подібний спосіб можна видай поділити тих, що не хочуть американської допомоги боротьбі проти Гітлера. На думку одних, Гітлер не представляє небезпеки для західної півкулі, або як представляє, то це є бажане. Для інших, націстичні ідеї не є небезпечні або навіть бажані.

ВИДЮЧІ ПРОВІДНИКИ.

Про програму Републиканської Партії заговорили мало що не всі американські публіцисти.

В одному числі „Ню Йорк Ворлд-Телеґраму" появилися над собою три статті ріжних „колюмністів" про цю конвенцію й програму, а на іншій стороні появилася ще крім цього редакційна стаття про ті самі справи. З трох колюмністів кожний заняв інше становище: один осудив конвенцію як мерзенну комедію партійної машинерії, другий звеличав її за політичний розум і такт, а третій наклеймив програму партії як вимінення всіх важних питань. Редакційна стаття признає, що редакція не розуміє становища партії.

У цей спосіб читач може знайти в газеті, що він хоче. Якщо він має вже вироблений погляд.

ПРИМУСОВА ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА

У днях 20 і 21. червня ухвалено в канадійській парляменті й сенаті мобілізаційний закон, впроваджуючий примусову військову службу для оборони Канади. Тепер уряд є уповажнений приневолити всіх мешканців віддати себе й свій маєток до розпорядимости короля. Цей закон дістав негайно підпис нового ґенерал - ґубернатора ерла Етлона і став обовязуючий у домінії.

На підставі ухваленого закону, до примусової військової служби для оборони Канади є обовязані всі фізично спосібні громадяни Канади, від 18 до 45 року життя. Щодо військової служби поза морем, то вона і на дальше полишиться добровільною або охотничою. Тим саме теперішний закон, дотикаючий військової служби, ріжниться від закону, ухваленого в 1917 р., коли то при владі був консервативний уряд Бордена. Крім цього, в часі ухвали цього закону, премієр МекКензі Кінґ повторив своє зобовязання, зроблене перед загальними виборами в березні ц. р., що жаден уряд, якого він є головою, не впровадить у Канаді конскрипції для повнення військової служби поза морем. Також ухвалено реєстрацію усіх мужчин, обрязаних до військової служби, яку будуть переводили почтові уряди. Хто не зголоситься до приписаного часу, буде покараний грошевою карою, до $5,000, або вязницею до 5 літ, або обидвома карами. Будуть три кляси покликаних до військової служби: до першої кляси будуть зачислені всі безженні і вдівці без дітей, від 18 до 30 літ; до другої безженні й вдівці без дітей від 30 до 45 літ; до третьої жонаті з дітьми, або без дітей і вдівці з дітьми від 18 до 45 літ. Довгота вишколу буде залежати від спеціяльних приписів і буде відбуватися в відділах несталої міліції.

Також ухвалено на тім самім засіданню мобілізацію примислу, цебто реєстрацію всіх промислів; ця реєстрація розпічнеться негайно й буде відбуватися в подібний спосіб як у червні 1918 р., коли то переведено таку реєстрацію в 25,000 місцевостях.

Щодо створення т. зв. „нешонал" цебто „національного уряду", то уряд заявив словами премієра Кінґа що уряд, який має в парляменті 183 посольські мандати на всіх 245 мандатів, є в найвірнішім того слова значінню — „національним урядом". І тому другого національного уряду творити не треба.

МИКОЛАЇВ НАД ДНІСТРОМ І ОКОЛИЦЯ

Миколаїв і околиця варті особливої уваги не тільки туриста, але також історика, етнографа, ґеольоґа і знавця рідного мистецтва. Місто колись вільне, королівське, має цікаву історію і традиції. Ще до вибуху европейської війни переховувано в маґістраті дуже цінні документи, королівські привілеї, грамоти й т. п. Мало хто цікавився цими цінностями. Акти Городського Суду давньої Річипосполивої Польської забрано з містечка ще перед війною й вони тепер або в архіві Бернардинів у Львові або в однім із краківських архівів. Досі заховалася в маґістраті частина старинних міських печатей. Усю решту забрали московські війська у світову війну.

Сталося це припадком. Ще з часів московського походу на Угорщину в 1848. році осталася в маґістраті велика, дубова, солідно кована скриня-каса, прикрашена гербом і ініціялами Катерини II. Її вживали для переховування цінних документів. На цю скриню звернув увагу на початку світової війни, коли москалі зайняли Миколаїв, якийсь російський офіцер, казав її забрати, — бо це, мовляв, колишній московський військовий маєток. Разом із нею забрано й багато цінних документів та вивезено до Росії.

Саме місто мало колись чотири церкви й чотири парохії. Дві церкви остали досі. Обі камяні, побудовані кількадесять літ тому. Положені вони одна на т. зв. Передмісті, а друга на Підлісі. На місці, де стояли дві другі (одна стояла на Заваллі), поставлено хрести.

Ходять цікаві перекази про початки Миколаєва й характер його людности. Кажуть, що там багато осілих монголів, інші кажуть, що це чиста українська людність; на всякий випадок процент жидів до недавна був дуже малий, бо їм було заборонено оселюватися в місті. Людність заховала досі дуже багато старих звичаїв і обичаїв, а по части й ношу. При святочних нагодах можна тепер ще бачити в міщан давні убрання й шапки, подібні в дечому до мазепинок. Як воно й не дивно, а вірування й забобони живуть досі серед місцевого міщанства, може більше, ніж по селах. Міщани живуть із рільництва, а з ремесел займаються головно гончарством. Миколаївців звуть „копачами", та не знати, чи ця назва пішла від гончарського ремесла (з копання глини), чи від чого іншого.

Колись Миколаїв був одною із головних стацій на великому поштовому шляху Львів—Будапешт. Особливо за австрійських часів. Ще й досі тут кілька великих будинків, м. ін. доми фундації Скарбка й Маґістрат, що були колись поштовими готелями.

Місто побудоване в кітловині, що її окружають піскові гори. Повно ярів, що деколи мають потічки, які спливають до Дністра. Трохи більша між ними це річка Зубра, що перепливає із Тростяниця попри Бродки на Устя. Природні умовини поспужили ще австрійським військовим кругам для укріплення міста, заложення фортів і т. п., які мали зберегати міст на Дністрі. Форти остали й досі.

Ці піскові скелі мають іноді дуже дивні форми. Ідучи дорогою на північ до Волі Великої, бачимо по східній стороні під горою групу розкинених каменів. Один має вигляд людини, другий великого коша, а біля нього ґрупка дрібних кулистих каменів, немов гриби, що висипалися з коша. Народ розказує своєрідну леґенду, як то колись в неділю, в часі Богослуження, йшла до ліса дівчина по гриби. Назбирала повний кіш, а коли задзвонили церковні дзвони, вона скаменіла і скаменів кошик та розсипані гриби.

Ціла околиця багата в такі камяні формації, камяні памятки, хрести. На схід від Миколаєва прегарна околиця, майже як у горах. Ліси тягнуться без перерви аж до залізничого шляху Львів—Галич, дальше на схід із перервами на Бережанщину аж до Збруча. В Стільську у славні піскові печери, з т. зв. столами. Хто знає, якщоб дослідити, чи не знайшлисяб в цих околицях сталяктитові печери. Бо прикмети терену вказували би на це.

В околиці повно старинних і новіших камяних хрестів. Проф. Петро Холодний, що перебував тут в роках 1923—24, цінив їх дуже; ствердив м. ін., що попадалися там части зразки впливу вчасної візантики. Особливо дуже характеристичний один із таких хрестів; це хрест, що стоїть на роздоріжжі, при дорозі з Миколаєва до села Верині, яка йде горою. У часі світової війни гарматнє стрільно зірвало горішню частину хреста. Місцеве населення з великим пієтизмом ставиться до цих хрестів; пастушки поставили збиту частину на своєму місці й дальше зберегають хрест. Біля хреста ріжні теренові западини. Населення розказує ріжні леґенди, м. ін. одну про таку западину недалеко цього хреста. Ніби колись то якийсь селянин вийшов орати; задзвонили великодні дзвони й він запався в землю враз із волами. І тепер ще — кажуть — у Страсний тиждень і Великодні свята десь глухо гудуть там дзвони. Від хреста цього прегарний вид на дністрову долину. В далечині на південь і південний схід синіють Карпати. Порівнюють цей вид, як мініятюру із видом, що відкривається з Канівської гори на Дніпро.

Зараз коло Миколаєва, як ідемо від костела на згадану вже веринську дорогу, стоїть ліворуч по східній стороні дороги памятник у виді восьмигранного камяного стовпа з залізним хрестиком на півкулистому закінченні його і таким написом, вириті у камені: „Tu leży Slavetni Adam Rucki z Powiatu Warszawskie(-go) stanu rycerskie(-go) Towarzise swe rozwadzajac zabit jest dnia 26 May(-a) A. D. 1699".

Розказують, що подія мала місце при поєдинку. Памятник цей стояв по противній стороні дороги, на горбочку, на могилі. Ще перед війною розкопав цю могилу лісничий фундації графа Скарбка на приймі к. Миколаєва, якийсь француз, б. старшина австрійської армії. В могилі знайдено гусарську зброю, оружжя та золотий годинник у формі кулі, такий, які вироблялися колись у Норимберґії. Що з тими речами сталося, годі довідатися, мабуть попали в якийсь польський музей. Народ оповив леґендою факт розкопання цеї могили. Кажуть, що лісничого в деякий час потім спаралізувало, відняло йому мову, а це тому, що розкопував могилу.

В околиці мусить бути багато таких памяток. Наприклад у селі Розвадові, де є залізнича стація Миколаїв—Дорогобиже, за залізничим мостом на правому березі Дністра, є т. зв. „табори". Видно ще й досі його плян по деревах, які ростуть, немов би саджені на укріпленнях табору. Посередині цього місця високий горб, немов звалища якоїсь будівлі, а на східній його частині похилий бік, немов засипані двері до льоху. Селяни розказують, що там мають бути якісь великі скарби.

В Дороговижі, що біля Миколаєва, знане заведення фундації графа Скарбка, в якому учать усяких ремесл і огородництва. Це свого роду містечко, положене на полях поміж Дороговижем і Демнею. Дуже гарні городи, забудування; є електричне світло. Тепер там заряджує краєвий виділ. Колись було там ще, хоч у малій скількості, українські діти. Траплялися між учителями заведення українців, як от пок. композитор Денис Січинський, що вчив музики і співу. На північ село Демня, знане так, як Розвадів і Дороговиже, з каміньоломів. Місцеве населення живе з цих каміньоломів, окрім марної управи ріллі, а є і місцеві майстри каменярі, що виробляють памятники, хрести й доставляють по найдальших околицях. Дехто опанував дуже добре техніку долота; багато демнян працювало в каменярнях у Львові. Багато львівських будівель має різьби у камені, виконані демнянськими каменярами, м. ін. костел св. Єлисавети.

На схід від Миколаєва село Верин. В ньому дуже старенька церковця з дзвінницею, що тямить добре козацькі часи. Побудована коло 1620. р. В ній старі ікони і церковні речі. Проф. Холодний змалював її, а картину цю має Т-во „Дністер". Коло церкви старезний дуб. Вісьмох мужів ледви обійме його пень, гилля повсихало й поламалося, верхів уже нема, але дуб щороку випускає нові галузки й зеленіє. Розказують, що під цим дубом спочивав колись Богдан Хмельницький у часі свого походу. Там стояло — кажуть — його шатро. В часі постою У.С.С. у Верині підчас світової війни служили під цим дубом полеву Службу Божу. Часто приїздять сюди студенти львівської політехніки, лісового виділу, щоби оглянути це дерево, якого вік іде під 1000 літ.

Дуже інтересне й живописне містечко Розділ. Там маємо до сьогодні архітектурне жидівське „ґетто", якого не знайдемо мабуть вже так легко в Галичині. Тут стрінемо статі старих правовірних жидів, немов відмальовані зі старих картин: скрізь повно старинних міщанських дімків, особливої, т. зв. старопольської архітектури, деревяних з різьбленими ґанками й камяних із цікавими колонами. Є домики, що мають також риси українського стилю. Всюди огородчики. Будівельні парцелі вузенькі, як у всіх містах, що були укріплювані. Місцеве українське міщанство, що становить ледви половину нежидівської людности містечка, заховало досі багато старих звичаїв, що вказують на значну українську міщанську культуру, заховало ще дещо старої ноши та обичаїв. Тут сильно розвинений шевський промисл. Існує давня корпорація шевців, що має ще привілеї, ще від польських королів та перших, по прилученні до Австрії, цісарів. При ній існує окрема самостійна іспитова комісія одна з кількох на цілу Галичину.

В Роздові старинна українська церковця, що остає під консерваціею. Її купив граф Лянцкоронський, місцевий дідич, великий знавець і любитель старовини; церковця захована в цілості й інтересна так своєю будовою, як теж іконами і знаряддями.

В місці гарна палата Лянцкоронських, перебудована у 80-тих роках минулого століття пок. проф. В. Левинським зі Львова. Гарний також у місті латинський манастир. В найближчій околиці Роздолу, в лісах, сірчані купелі.

Для маляра тут стільки сюжетів, що ледви чи знайдеться їх так багато в іншому галицькому містечку.

На полудне залізнича станція Пісочна в селі цієї ж назви, знаним із постою там у світову війну У.С.С. Тут і їх памятник. Над ставком, посередині села, з тризубом. Не тільки Пісочна але й Веринь, Розвадів та Руднки гостили в себе Січових Стрільців і досі їх згадують. Зараз на схід від Пісочної — Черниця, з недавно основним Українським Господарським Державним Ліцеєм.

Села Миколаївщини і близьких повітів, що над Дністром, замітні дуже чистою народньою мовою і звичаями, що дуже близькі мові і звичаям Наддніпрянщини. Очевидно, що в давнину ріки були першорядним комунікаційним засобом, а козацькі та й інші армії у своїх походах держалися звичайно рік. Звідси вплив козаччини на місцеву людність, серед якої осілі козаки, та на кольонії шведів, сасів, мадяр, (напр. села Надпиничі), татар і турків і чехів. Всі ті кольонії чужих народів засимілювалися. Тут велике поле для дослідів етнографам і фільольогам. А для туристів терени дуже вигідні і привабливі. Комунікація добра залізницею й коловими шляхами.

З Миколаєва й найближчої околиці вийшло багато інтеліґенції й діячів галицької України. Огоновські (проф. літератури д-р Омелян) Устіяновичі, (письменник і маляр, місцеву парохіяльну церкву малював пок. Устіянович), Величко, Шухевичі й багато інших.

Р. Д-ий.

ТРИ-ТОНОВА РІЗЬБА.

Американська різьбарка Гелен Сардо виставила недавно в Ню Йорку свою камінню різьбу, звану Невільник, котра буде остаточно постійно виставлена у Фермонт Парку в Філядельфії.

РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКА В ФІНЛЯНДІЇ.

М. Калінін, предсідник президії найвищого совєту, робить перегляд своєї почесної ґвардії на залізничому двірці в фінському місті Виборгу, нині занятому Росією.

ЧОМУ ВЕРТАЮТЬСЯ ПТАХИ З ВИРІЮ

Як вертаються до нас перші перелетні пташки, ми радіємо і витаємо їх, як вістунів скорої весни. Але ми властиво повинні дуже дивуватися, що вони взагалі вертаються, бо їм зовсім не треба вертатися. Якаж причина, що в осени пташки шукають тепліших країв? Поминувши холод, пташки погинулиб з голоду, якби залишилися в нас, бодай так кажуть, бо це ніби годиться з досвідом. Але коли придивитись цьому явищу дещо ближче, то ні холод, ні голод не спонукує їх до осінних мандрівок. Птахи відлітають, коли ще нема холоду. Деякі опускають нас іще в серпні (а серпик навіть у другій половині липня), коли ще тепло, а їди аж забагато.

Отже інстинкт не жене напевно птиць із зовнішніх причин до мандрівок. Птиці також не можуть знати, що їх жде, якщоб у нас залишилися, бо відколи вони розвинулися з яечка, то перед кожною зимою удавались у далеку дорогу. Отже зими не бачили ніколи. По їх цілій поведінці треба здогадуватися, що спонука до мандрівок не приходить знадвору, але що вони йдуть за дуже сильним гоном, інстинктом, який будиться в них стихійно проти їх волі.

Життя це ритм. Всі життєві процеси то міцніють, то слабнуть. Це можна пізнати найвиразніше з діяльности докровних залоз (що виділюють із себе течі просто до крови). У коротких або довших відступах видають із себе ці залози гормони — „товчки життя", як їх називають. Саме вони, ці гормони, кермують періодичними процесами в тілі і в житті птиці, а саме щитова залоза (на шиї спереду, нижче гортанки; гормон із цієї залози має вплив на зріст орґанізму, на розвиток ума...) відограє головну ролю в цьому випадку. Щитова залоза ділає знову на полові залози і порядкує їх чинностями. Щитова залоза птиць нагромаджує свій гормон у літі, опісля знову в зимі. В осени і на весні впливає цей гормон до крови і так він опливає цілий орґанізм. Йде тут про незвичайно дрібонькі кількости гормону у кров, що мають на життя птиці великий вплив. Насамперед вони спричинюють, що птиці піряться. Якщо гормону за багато, то птиця піриться завчасу. Якщо щитову залозу зоперувати, то птиця не піриться ніколи. Молоді курята, яким зоперували щитову залозу, не дістають зовсім піря. Як пірення стоїть у звязку з проходом гормону щитової залози до крови, таксамо від гормону щитової залози залежить і розвиток і дозрівання полових залоз, отже органів розплоду. Під впливом цього гормону грубіють на весні полові залози і тим чином будиться у птиць половий гін. В осени полові залози нидіють. Отже щитова залоза кермує половим життям птиць; а мандрівки перелетних птиць є знову звязані з їх половим життям. Охота до парування спонукує перелетні птиці на весні летіти на північ, де вони гніздяться, бо тільки тут можуть нестись і виводити нове покоління. Далі наші сторони це їх батьківщина і їх організм привик до кліматичних умовин поміркованої смуги. Доросла птаха живе справді також у гарячому підсонні і мабуть почувається там дуже добре. Птиця має під південним сонцем подостатком усього, чого потребує, і для неї нема властиво ніякої причини опускати зимову околицю. Одначе її молоді можуть тільки розвиватись у нашому підсонні, і тому мусять птиці відлітати, щоб паруватись на півночі так, як їх предки від багатьох літ, будувати тут собі гнізда і виводити молоде покоління. Вчені відкрили також, що сильніша або слабша діяльність щитової залози, яка все є первісною причиною діяльности полових залоз, залежить від температури околиці. В теплоті виділює щитова залоза небагато гормону. Птиця, якої організм є приноровлений до холоднішого підсоння, є в гарячому підсонні зовсім нездібна до розплоду. Колиж на весні щитова залоза зачинає виливати свій гормон до крови, тоді будиться у птиці гін до мандрівки, що її спонукує летіти на північ. І аж тут, де є холодніше, степенується діяльність щитової залози так, що її вплив видко на полових залозах та аж тепер відбувається парування. Що справді тільки діяльність щитової залози, опісля полових залоз, спричинює гін мандрувати на північ у птиць, це доказали німецькі вчені дуже повчальними досвідами на острові Гельголянді. Там то ловили пташок, —городових горихвостів, — які у своїй мандрівці перелітали острів на південь. Передержували їх в орнітольогічній стації та годували їх, а ці пташки почували себе зовсім добре. Тільки в часі мандрівки були доволі поденервовані, як усі птиці, і хотіли летіти далі. Одначе, коли їм залепили до грудних мязів дещо гормону з полових залоз, то вони скоро втихомирювались, бо спричинений браком гормону мандрівний гін відпадав. Як збільшили дозу гормону, то пташки наново попадали у великий неспокій, а як їх тепер випустили, то вони не летіли вже на південь, як їх родимці, але вернулися на північ. Пташки були тепер в наслідок роздратування своїх полових залоз у подібному стані, як серед нормальних умов на весні. Тому прямували знову на північ гніздитись, хоч наближалася зима.

Д-р М. Б.

КОРОВА, ЩО НЕ КОПАЄ.

Англійські дівчата вчаться доїти корови, бо хлопців, що доїли, забрали до армії.

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК ПІДЧАС ГРИ

Підчас „бейзболової" гри оноді в Ню Йорку мяч ударив Билія Джерґеса так сильно, що його треба було забрати з поля гри.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВУНСОКЕТ, Р. АЙ. Піврічні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 368, відбудуться в неділю, 7. липня, в год. 1. попол. Проситься всіх членів прийти і привести нових членів до нашої організації У. Н. Союзу. — Уряд.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Піврічні збори Тов. ім. Вітовського, від. 301., відбудуться в неділю, 7. липня, в год. 12:30 пополудні, зараз по Службі Божій, на парохіяльній галі, 1944 В. Ірі вул. Проситься всіх членів прийти на збори і вирівняти свої вкладки. Збори будуть важні і інтересні, бо контрольна комісія буде здавати звіт за пів року. Отже, члени, як хочете довідатися, як працювали молоді й нові урядники, то прийдіть на збори і довідаєтеся. Кожний член повинен знати, як стоїть відділ фінансово, бо на це через довгі роки члени складають центи, тяжко запрацьовані. Тож треба їх пильнувати, як ока в голові. — І. Медзяк, предс.; К. Гавлічильський, кас.; М. Горний, секр.

КАНАДІЙСЬКИХ ФАШИСТІВ ІНТЕРНУЮТЬ

Домініяльний міністер справедливости Ернест Лапойнт (Ляпуан), заявив у канадійськім парляменті, що 11 арештованих провідників канадійських фашистів засуджено на замкнення в таборі інтернованих на цілий протяг війни. Між тими 11 інтернованими знаходиться Адріян Аркан, з Монтреалю, провідник „Нешонал Юніти Парті", котрого звали теж „канадійським фірером", а також Маврикій Скат з Монтреалю й Джозеф К. Фар і Джан Лоример, обидва з Торонто.

У них знайдено, як заявив міністер Лапойнт, компромітуючі їх листи, з Німеччини Італії і звідкиндє, доказуючі, що вони були в переписці з ворогами держави. Також суддя, що переводив вступне переслухання арештуваних, рішив на підставі предложених йому доказів, що арештовані брали участь у заговорі проти безпеки держави і вели підривну роботу словом і друком.

КУПАЛЬНА ОДІЖ, ЩО НЕ ВПІРНАЄ.

Американці Алберт Л. Соммерс і Анна Літтгер опатентували недавно таку блюзу для тих, що купаються в глибокій воді, що вдержить людину на поверхні води, хоч би й не вміла пливати. Така блюзка зроблена з целюльозного полотна, якого ниточки в середині наповнені повітрям.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 27. червня 1940 р. по довгій і тяжкій хоробі помер у Сити Госпітал у Бостоні член Тов. ім. Евг. Коновальця, від. 238. У. Н. Союзу в Бостоні, Масс.,

ПИЛИП БОДНАР.

Походив зо села Осташівці, пов. Зборів, Західня Україна. Родився 15. грудня 1884. року. Прожив 56 літ.

Полишив жену Анну й четверо дітей: Володимира, Миколу, Олену і Ольгу, які тужать за добрим Батьком, котрий любив свій нарід і все щиро помагав і був щирим Союзовцем. Вся його родина належить до Союзу. Та й інших заохочував ставати в члени Союзу. Вірив у кращі часи для нашого народу і вже на смертній постелі тішився за свій народ, що буде вільний.

Похорон відбувся в неділю, 30. червня з української прав. церкви на цвинтар св. Михаїла, де при участи членства У. Н. Союзу поховано Його на вічний спочинок.

Хай земля Вашингтона буде Йому легким пером!

Н. Давискиба, секр.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 42. Ненадійний напад.

Вибитий із сил ударами противників Тарзан положився і заснув.

Думаючи, що вони безпечні, Маріка собі заснула в кріслі побіч Тарзана.

Поволі двері відкрились. Загадочний шпигун тихенько всунувся до середини і підповз близько до Тарзана.

Тепер він, підняв над сплячим малпо-людом вгору тяжкого ножа.